

Status van de wolf

Volgens de IUCN Red List of Threatened Species²⁵⁷ heeft de wolf (*Canis lupus*) de status “least concern”²⁵⁸ en wordt dus niet in zijn bestaan bedreigd. Volgens de Convention on International Trade in Endangered Species of wild flora and fauna (CITES), de internationale overeenkomst om de handel in beschermde planten en dieren te reguleren, valt de wolf onder CITES Appendix II (04/02/1977) en I (de populaties van Bhutan, India, Nepal en Pakistan – 28/06/1979)²⁵⁹. Bijlage II bevat een lijst van soorten die nu niet noodzakelijk met uitsterven worden bedreigd, maar die wel dat kunnen worden tenzij de handel streng wordt gecontroleerd. Bijlage I betreft dat het een bedreigd dier is in de genoemde landen²⁶⁰. Verder is de wolf in Europa aangewezen als strikt beschermde soort volgens bijlage II van het Verdrag van Bern²⁶¹.

In juni 2014 is de wolf in Nederland aangewezen als beschermde inheemse diersoort²⁶² en valt daarmee onder Artikel 3.5²⁶³ van de Wet natuurbescherming:

1. *Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten, bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.*
2. *Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.*
3. *Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.*
4. *Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.*

Het relevante gedeelte in de Habitatrichtlijn (richtlijn 92/43/EEG²⁶⁴) is:

a) *DIERSOORTEN; GEWERVELDE DIEREN; ZOOGDIEREN; CARNIVORA; Canidae; Canis aureus; Canis lupus (Spaanse populaties ten noorden van de Duero en Griekse populaties benoorden de 39e breedtegraad)*

Verder is de volgende wetgeving in de Wet natuurbescherming, artikel 1.12²⁶⁵ van belang:

257 S. Michel e.a., *Ovis gmelini*. *The IUCN Red List of Threatened Species 2020*: [e.T54940218A22147055](https://www.iucn.org/species-list/red-list/2020-1/Canis-lupus)

258 L. Boitani, *Canis lupus* (errata version published in 2019). *The IUCN Red List of Threatened Species 2018*: [e.T3746A144226239](https://www.iucn.org/species-list/red-list/2018-1/Canis-lupus)

259 CITES, *wolf*.

260 CITES, *The CITES Appendices*.

261 John D.C. Linnell e.a., “When is it acceptable to kill a strictly protected carnivore? Exploring the legal constraints on wildlife management within Europe’s Bern Convention” in *Nature Conservation* 12.21 (2017) [p. 129-157](https://doi.org/10.1007/s10641-017-0517-1); Council of Europe, *Details of Treaty No.104*.

262 Staatscourant, [18306](https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/wet-natuurbescherming/publicaties/2014/06/11/2014-06-11-wet-natuurbescherming).

263 <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2021-02-17#Hoofdstuk3>

264 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:31992L0043>

265 https://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2021-02-17#Hoofdstuk1_Paragraaf1.3_Artikel1.12

1. Gedeputeerde staten van de provincies dragen, ieder in hun provincie, tezamen zorg voor het nemen van de nodige maatregelen voor:

b. het behoud of het herstel van een gunstige staat van instandhouding van de van nature in Nederland in het wild voorkomende soorten dieren en planten, genoemd in de bijlagen II, IV en V bij de Habitatrichtlijn, en van de in Nederland voorkomende typen natuurlijke habitats, genoemd in bijlage I bij de Habitatrichtlijn en habitats van soorten, genoemd in de bijlagen II, IV en V bij de Habitatrichtlijn, en

c. het behoud of het herstel van een gunstige staat van instandhouding van de met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende van nature in Nederland in het wild voorkomende dier- en plantensoorten, bedoeld in artikel 1.5, vierde lid.

Hieruit blijkt dat de overheid, en in het bijzonder de gedeputeerde staten van de provincies, zelfs moet zorgen voor de terugkeer van de wolf. De vereniging van provincies (het IPO) heeft daarom een *Operationeel Draaiboek Wolf* (fase 1)²⁶⁶ laten opstellen, waarin staat beschreven wat welke instantie moet doen als er een wolf in ons land bevindt.

De overheidsorganisatie Bij12 is degene die namens provincies de beleidsuitvoering van het dossier van de wolf verzorgt. Denk hierbij aan de monitoring en afhandeling van tegemoetkoming in (eventuele) schade. Daarnaast heeft iedere provincie al dan niet haar eigen beleidsplan, welke afwijkend van elkaar kunnen zijn. Opvallend is dat op de hoofdpagina van Bij12²⁶⁷ nergens wordt gesproken over hoe te handelen met wolven, maar vooral aandacht wordt gegeven over hoe schade afgehandeld moet worden. Pas na enig zoeken is een beleidsplan te vinden²⁶⁸ waar zeer schematisch enkele maatregelen worden genoemd bij interacties tussen wolf en mens.

Preventief voorkomen dat er interacties plaatsvinden, dan wel hoe een mens moet handelen als die een wolf tegenkomt worden niet of nauwelijks genoemd. Zoeken we naar dit soort informatie dan kom je bijna automatisch terecht op *Wolven in Nederland* die daar een pagina²⁶⁹ aan heeft gewijd. Echter dit is een pro-wolf groepering en niet geheel opvallend geeft die een eenzijdig beeld. Het komt dan ook uitermate vreemd over dat een overheidsorganisatie verwijst naar een samenwerkingsverband van diverse organisaties²⁷⁰ voor het melden van waarnemingen en dat niet zelf ter hand heeft genomen of wat logischer is dat bij een onafhankelijke en gerenommeerde organisatie als *waarneming.nl*²⁷¹, die speciaal hierop is ingericht, heeft ondergebracht.

In het Interprovinciaal wolvenplan van Bij12²⁷² worden een drietal tabellen gegeven hoe men kan omgaan met mogelijke probleemsituaties met wolven. Deze tabellen zijn grotendeels geba-

266 <https://www.bij12.nl/assets/Operationeel-draaiboek-wolf-fase-1.pdf>

267 <https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/wolf/>

268 <https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2019/01/Interprovinciaal-wolvenplan.pdf>

269 <https://www.wolveninnederland.nl/wolf-en-mens>

270 Welke ook nog eens niet bekend is bij de Kamer van Koophandel. Volgens eigen zeggen is het een samenwerking van Natuurmonumenten, ARK Natuurontwikkeling, FREE Nature, Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging, IVN, IFAW, Landschap Overijssel, Studio Wolverine, Rewilding Foundation, van Bommel Faunawerk, Wereld Natuur Fonds, Wolf-Fencing Nederland en Zoogdierverseniging.

271 <https://waarneming.nl/species/70056/>

272 <https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2019/01/Interprovinciaal-wolvenplan.pdf>

seerd op de *Policy Support Statements of the Large Carnivore Initiative for Europe (LCIE)*²⁷³. We zullen deze tabellen hieronder weergeven en daaronder onze opmerkingen erover geven. In het hoofdstuk **Samenleven met de wolf** zullen we verder uitwerken hoe met wolven omgegaan moet worden en hoe zowel mens als dier zich tegen elkaar kunnen beschermen.

Wolf en mens

Gedrag	Oorzaak	Inschatting	Maatregel
Wolf bezoekt 's nachts bebouwd gebied	Normaal gedrag, wolf is niet geïnteresseerd in mensen maar mijdt geen bebouwing	Ongevaarlijk. Een probleem kan ontstaan als wolven regelmatig voedsel(resten) in of bij bebouwing vinden	Geen / eventuele beschikbare voedselbronnen verwijderen. Geval observeren en documenteren
Wolf bezoekt overdag bebouwd gebied	Normaal gedrag, wolf is niet geïnteresseerd in mensen maar mijdt geen bebouwing	Ongevaarlijk	Geen / eventuele beschikbare voedselbronnen verwijderen. Geval observeren en documenteren
Wolf vlucht niet meteen maar observeert mensen	Normaal gedrag, wolf heeft nog geen slechte ervaring meegemaakt. Vooral jonge wolven zijn vaak nieuwsgierig	Ongevaarlijk / oppassen voor lokken en voeren	Geen / oppassen voor gewenning. Geval observeren en documenteren
Wolf verblijft langdurig in of nabij bebouwd gebied	Divers: 1) Paartijd, zoekt partner of ziet honden als concurrent 2) Voedselbronnen 3) Sociale verhouding met hond	Monitoren, mogelijk conditionerings- en gewenningsprobleem, risico op hybridisatie en/of letsel hond	Oorzaak opsporen en wegnemen, wolf zenderen en verjagen. Honden afschermen van mogelijke contacten met de wolf. Publiek voorlichten.
Wolf benadert meermaals mensen	Mogelijk sterke voerconditionering en gewenning	Kritisch, kans op gewenning en uiteindelijk agressief gedrag en letsel mens	Zenderen en verjagen, publiek waarschuwen niet te voeren, indien geen resultaat wolf doden
Wolf reageert agressief op mensen zonder aanleiding	Extreme gewenning, hondsdolheid	Gevaarlijk	Wolf doden

Wat direct opvalt is dat de gradaties die in deze en in de volgende schema's worden gehanteerd overeenkomen met de zeven fases van wolvendeskundige Valerius Geist die leiden tot een aanval

273 NINA, *Policy Support Statements of the Large Carnivore Initiative for Europe (LCIE)*.

op mensen²⁷⁴. Een wolf die op zoek is naar voedsel zal zeker niet de bebouwing mijden. Als dit incidenteel gebeurd is dat inderdaad geen reden om bezorgd te zijn. Wel is het raadzaam dat er geen bronnen van voedsel buiten aanwezig zijn, dit kan zowel niet gesloten GFT-containers, composthoopen, als buitenshuis lopende huisdieren zijn. Ook als dit incidenteel overdag gebeurd hoeft men zich niet meteen zorgen te maken. Wel moet dit vreemd worden geacht als in de buurt van de bebouwing mensen zijn en de wolf niet meteen weggaat. In dat geval is het naar onze mening al van belang dat de wolf wordt verjaagd, zodat er geen kans van gewenning ontstaat.

Vlucht een wolf niet als er mensen zijn, maar gaat deze hen observeren, dan houdt dit in dat de wolf of gewend is aan mensen, of nog nooit eerder te maken heeft gehad met mensen. In beide gevallen kan dit (verdere) gewenning aan mensen betekenen en wat ten alle tijde voorkomen moet worden. Ons advies is dan ook om het dier te verjagen. Hiermee leert de wolf al vanaf het begin dat mensen en hun omgeving gevaarlijk zijn en zal hij die later mijden. Tevens zal dit in een roedel aan de andere dieren worden overgebracht en zal dus ook op langere termijn dit zijn voordelen hebben. Ook wordt geadviseerd om de omgeving op de hoogte te brengen.

Als een wolf langdurig in of nabij bebouwd gebied verblijft houdt dit in dat hij de mens niet als een (direct) gevaar ziet. Dit kan snel resulteren dat hij niet meer wegloopt voor mensen, maar deze juist zal benaderen. Dit wordt vooral veroorzaakt doordat al in een eerder stadium de wolf niet is aangeleerd om bang te zijn voor de mens en zijn gebied. Ook hier wordt geadviseerd om de wolf actief te verjagen om zo erger te voorkomen.

Een wolf reageert nooit zomaar agressief. De enige redenen zijn hondsdelheid²⁷⁵, en dat komt nog maar zelden voor, of als hij in het nauw gedreven wordt. Redenen dat een wolf op de mens agressief kan overkomen is dat de wolf aan de mens gewend is geraakt en die als een (mogelijke) prooi ziet of dat de mens te dicht bij zijn welpen komt en die zal verdedigen. In het laatste geval is het logisch dat de mens voorlopig niet in de buurt van het nest komt. In het andere geval, dat de wolf in de mens een prooi ziet, kan het een gevolg zijn dat de wolf heeft geleerd dat in de omgeving van de mens voedsel te vinden is, bv. omdat die overal voedselrestanten laat slingeren tijdens picknicken in de natuur, of barbecueën op een camping.²⁷⁶ Men kan in dat geval proberen de wolven actief te verjagen, maar dat kost wel veel uren. In alle andere gevallen moet men de wolf doden omdat die dan overduidelijk een probleemwolf is.

274 Valerius Geist, *When Do Wolves Become Dangerous To Humans?* ([Final Draft 29th of September 2007](#)), p. 24-25.

275 Zie **Hondsdelheid** voor meer informatie.

276 In Israël was dit in 2017 het geval omdat wolven afkwamen op de barbecues en daarna probeerden kleine kinderen te vangen. <https://www.timesofisrael.com/wolves-in-israel-are-raiding-campsites-to-snatch-children-experts-warn/>; https://youtu.be/_MAcMIEFVHs